

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDŲ IR PAVARDŽIŲ RAŠYMO ASMENS
DOKUMENTUOSE ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-471, LIETUVOS RESPUBLIKOS
VARDŲ IR PAVARDŽIŲ RAŠYMO DOKUMENTUOSE ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XIIP-535 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIO MINDAUGO PUIDOKO
2017 M. BIRŽELIO 19 D. PASIŪLYMO DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDŲ IR
PAVARDŽIŲ RAŠYMO DOKUMENTUOSE ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XIIP-535**

2021 m. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. balandžio 21 d. sprendimo Nr. SV-S-83 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 ir 2 punktus, įvertindama tai, kad iki šiol Lietuvos Respublikoje negalioja joks įstatymas, reglamentuojantis vardų ir pavardžių rašymą Lietuvos Respublikos piliečių asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir kituose Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų išduodamuose oficialiuose dokumentuose, o esamas (ne įstatymo lygmens) teisinis reguliavimas dėl globalizacijos, europinės integracijos ir emigracijos procesų nėra pakankamas asmenų išreikštiems socialiniams poreikiams patenkinti, teisėms užtikrinti ir gali sukelti arba sukelia jiems arba jų šeimoms rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų ir todėl asmenys teisę į vardą kiekvieną kartą priversti įgyvendinti teismo keliu, taip pat suprasdama, kad asmens vardas ir pavardė yra jo tapatybės dalis, kuriai būtina suteikti tinkamą teisinę apsaugą, ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos teismų formuojamą praktiką, kai teismai, spręsdami ginčus dėl asmenvardžių rašymo, vadovaudamiesi Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, taip pat Gyventojų registro duomenimis (Gyventojų registre šiuo metu registruota daugiau nei 380 Lietuvos Respublikos piliečių, kurių galiojančiuose asmens tapatybės dokumentuose asmenvardžiai įrašyti naudojant nelietuviškus lotyniško pagrindo rašmenis), pripažįsta asmenų, pasinaudojusių laisvo judėjimo teise, sudariusių santuoką su ne Lietuvos Respublikos piliečiais ar gimusių šeimoje, kurioje vienas iš tėvų yra Lietuvos Respublikos pilietis, o kitas – užsienietis, taip pat ne lietuvių tautybės asmenų teisę turėti originalia forma užrašytus asmenvardžius, ir siekdama užtikrinti galimybę asmenims įgyvendinti savo teisę į privataus gyvenimo apsaugą ne vien teismo keliu, o remiantis įstatyme nustatytais bendrosiomis taisyklėmis, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Nepritarti Lietuvos Respublikos vardų ir pavardžių rašymo asmens dokumentuose įstatymo projektui Nr. XIIIIP-471 dėl šios priežasties:

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją asmens vardo ir pavardės įrašas paso kitų įrašų skyriuje nelietuviškais rašmenimis neturėtų būti prilygintas įrašui apie asmens tapatybę valstybine kalba (Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 6 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarimo motyvuojamosios dalies 4 ir 7 punktų nuostatų išaiškinimo“), taigi toks įrašas neturėtų teisinės galios ir negalėtų būti oficialiai naudojamas viešajame valstybės gyvenime. Atsižvelgiant į tai, siūlomu reguliavimu, pagal kurį originalūs asmenvardžiai nelietuviškais lotyniško pagrindo rašmenimis būtų įrašyti paso kitų įrašų skyriaus pirmajame puslapyje arba kitoje asmens tapatybės kortelės pusėje, t. y. ne tose vietose, kuriose teikiami asmens tapatybę identifikuojantys duomenys, nebūtų sprendžiamos aktualios asmenvardžių rašybos problemos, nebūtų užtikrinama teisė į vienodą šeimos pavardę, o asmenys ir toliau susidurtų su problemomis, kad įrodytų savo tapatybę, santuokinę ar kitokį ryšį, taigi jiems kiltų administracinių, profesinių ar asmeninių nepatogumų.

2. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo projektui Nr. XIIIIP-535 (toliau – Įstatymo projektas) ir pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Įstatymo projektą tikslinti pagal šias pastabas ir pasiūlymus:

2.1. Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalis apibrėžia, kad įstatymas nustato vardų ir pavardžių rašymo pagrindinius reikalavimus oficialiuose dokumentuose. „Oficialaus dokumento“ sąvoka, kaip ji apibrėžiama Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatyme, apima bet kurį Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų išduodamą dokumentą. Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. sausio 31 d. nutarimo „Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ ir Konstitucinio Teismo 2014 m. vasario 27 d. sprendime „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarimo kai kurių nuostatų išaiškinimo“ akcentuojama būtent Lietuvos Respublikos piliečių asmenvardžių rašymo *pase* teisinė reikšmė valstybinės kalbos kaip ypatingos konstitucinės vertybės apsaugos požiūriu, o Lietuvos Respublikos asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 3 straipsnio 1 dalis nustato, kad ne tik pasas, bet ir asmens tapatybės kortelė yra Lietuvos Respublikos piliečio asmens dokumentas, patvirtinantis jo asmens tapatybę ir pilietybę, todėl Įstatymo projektu turėtų būti reglamentuojamas būtent Lietuvos Respublikos piliečių vardų ir pavardžių rašymas asmens tapatybę ir pilietybę patvirtinančiuose dokumentuose. Pabrėžtina, kad Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 1 dalis nustato, jog duomenys apie pilietį, įskaitant asmens vardą ir pavardę, asmens tapatybės kortelėje ir pase įrašomi pagal Lietuvos Respublikos gyventojų registro duomenų bazės duomenis. Vienas iš pagrindinių šių duomenų atsiradimo Gyventojų registre šaltinių yra civilinės būklės aktų įrašai. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu svarbiausia reglamentuoti asmens vardo ir pavardės rašymą Lietuvos Respublikos

piliečių asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose. Kituose dokumentuose vardas ir pavardė galėtų būti rašomi pagal asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų ar Gyventojų registro įrašus, o tais atvejais, kai nėra Gyventojų registro įrašų ir (arba) pateikiami užsieniečių asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai, vardo ir pavardės rašymo kituose dokumentuose tvarka galėtų būti detalizuojama įstatymo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose. Atsižvelgiant į tai, siūlytina visame Įstatymo projekto tekste atsisakyti žodžių „oficialus dokumentas“, o 1 straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad šis įstatymas nustato vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečių asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose, civilinės būklės aktų įrašuose ir kituose asmeniui Lietuvos Respublikoje išduodamuose dokumentuose pagrindinius reikalavimus.

2.2. Siekiant užtikrinti tautinių mažumų asmenvardžių teisinę apsaugą ir atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos teismų sprendimus, kuriuose yra vadovaujamosi Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos nuostatomis dėl tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės savo asmenvardžius vartoti mažumos kalba bei teisės į tai, kad jie būtų oficialiai pripažinti pagal šalių teisinėse sistemose nustatytas sąlygas, ir pripažįstama, kad naudojimasis savo vardu ir pavarde yra sudėtinė teisės į privatų ir šeimos gyvenimą dalis ir valstybės kišimasis į jį gali būti toleruojamas tik tada, kai tai yra proporcinga priemonė siekiant teisėtų tikslų, siūlytina papildyti Įstatymo projekto 3 straipsnį 3 dalimi ir ją išdėstyti taip: „3. Ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio prašymu piliečio vardas ir pavardė rašomi lotyniškos abėcėlės rašmenimis ir pagal Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos Mašininio skaitymo kelionės dokumentų taisyklės (toliau – ICAO taisyklės).“ Atitinkamai siūlytina Įstatymo projekto 2 straipsnį papildyti sąvoka „ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos pilietis“, apibrėžiant, kad tai yra Lietuvos Respublikos pilietis, kurio tautybė Gyventojų registre nurodyta kitokia nei „lietuvis“.

2.3. Įstatymo projekto 2 straipsnio 3 dalyje dokumento šaltinis apibrėžiamas kaip Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės kompetentingos institucijos sudarytas arba išduotas asmens dokumentas, kuriuo remiantis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka išduodamas oficialus dokumentas. Atsižvelgiant į dokumento šaltinio teisinę reikšmę Įstatymo projektu reguliuojamiems teisiniams santykiams, *bet kuris asmeniui išduotas dokumentas* neturėtų būti laikomas dokumento šaltiniu. Pirmiausia dokumento šaltiniu siūlytina laikyti asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus ir civilinės būklės aktų įrašus (gimimo, santuokos, vardo ar pavardės pakeitimo, santuokos nutraukimo), tačiau atkreiptinas dėmesys, kad tam tikrais atvejais dokumento šaltiniu reikėtų pripažinti ir kitus oficialius dokumentus, tokius kaip teismų sprendimai ar išrašai iš registrų.

2.4. Atsižvelgiant į šio nutarimo 2.1 papunktyje pateiktus argumentus dėl oficialaus dokumento ir šio nutarimo 2.2 papunktyje pateiktą pasiūlymą, siūlytina pakeisti Įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip: „1. Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose Lietuvos Respublikos piliečio vardas ir pavardė rašomi lietuviškais rašmenimis, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje ir įstatymo 4 straipsnyje nustatytus atvejus.“

2.5. Kaip pažymima Įstatymo projekto Aiškinamajame rašte, asmenvardis yra unikalus konkretaus asmens tapatybės žymuo, susijęs su asmeniniu bei šeimos gyvenimu, todėl, vienoje valstybėje kaip nors pakeičiant kitos valstybės įteisintus asmens vardo ir pavardės įrašus to asmens dokumentuose, gali būti ne tik pažeidžiamos žmogaus teisės, bet ir sudaroma sunkumų asmeniui migruojant iš vienos valstybės į kitą mokslo, darbo ar asmeniniais reikalais – gali kilti papildomų problemų norint įrodyti asmens tapatybę. Atsižvelgiant į tai, taip pat į Lietuvos Respublikos teismų praktiką, susijusią su, visų pirma, Europos Sąjungos piliečių laisvo judėjimo teise ir iš to kylančiomis pasekmėmis, siūlytina papildyti Įstatymo projekto 4 straipsnio 1 dalį ir sudaryti galimybę vardus ir pavardes rašyti lotyniškos abėcėlės rašmenimis ir pagal Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos Mašininio skaitymo kelionės dokumentų taisyklės (toliau – ICAO taisyklės) vaikams, kurių vienas iš tėvų yra Lietuvos Respublikos pilietis, o kitas – užsienietis, taip pat Lietuvos Respublikos piliečiams, kurie asmenvardžius įgijo užsienio valstybėje, kurioje jie gyvena, pagal tos valstybės teisę (kitais nei santuoka ar gimimas būdais).

2.6. Įstatymo projekto Aiškinamajame rašte pažymima, kad Įstatymo projektu nustatomos išimtys, kada pagal dokumento šaltinį asmenvardžiai paraidžiui nurašomi lotyniško pagrindo rašmenimis arba perrašomi lietuviškais rašmenimis pagal tarimą, jei dokumento šaltinyje asmenvardžiai pateikti tik nelotyniško pagrindo rašmenimis. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto 4 straipsnyje siūlytina nuosekliai laikytis šių principų, t. y. nustatyti, kad Lietuvos Respublikos piliečių, patenkančių į asmenų, kuriems taikomos šiame straipsnyje nustatytos išimtys, kategorijas, vardas ir pavardė, dokumento šaltinyje įrašyti lotyniškos abėcėlės rašmenimis ir pagal ICAO taisyklės, būtų iš dokumento šaltinio nurašomi *paraidžiui*, ir Įstatymo projekto 4 straipsnio 2 dalies 2 punkte išbraukti žodžius „lotyniško arba“. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Įstatymo projekto 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas nedera su tos pačios dalies 1 ir 3 punktais, kuriuose iš esmės numatoma, kad užsieniečio vardas ir pavardė nurašomi paraidžiui pagal ICAO taisyklės.

2.7. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, rašant asmenvardžius pagal ICAO taisyklės, diakritiniai ženklai nėra perteikiami. Atsižvelgiant į tai, kad nėra techninių kliūčių naudoti lietuviškos abėcėlės raides su diakritiniais ženklais, siūlytina tobulinti Įstatymo projekto nuostatas dėl vardų ir pavardžių rašymo pagal minėtas taisyklės, papildant, kad rašant asmenvardžius gali būti naudojami visi lietuviškos abėcėlės rašmenys.

2.8. Įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalis nustato, kad asmens vardo ir pavardės rašymo tvarka nustatoma Vardų ir pavardžių rašymo taisyklėse, kurias tvirtina Vyriausybė. Siekiant labiau atskleisti šių taisyklių turinį, siūlytina patikslinti jų pavadinimą ir jas vadinti Asmens vardo ir pavardės rašymo asmens tapatybę patvirtinančiuose ir kituose dokumentuose taisyklėmis. Be to, šios taisyklės turėtų būti taikomos visais asmens vardo ir pavardės rašymo asmens tapatybę patvirtinančiuose ir kituose dokumentuose atvejais, o ne tik tais, kurie šiuo metu yra nustatyti Įstatymo projekto 4 straipsnio 1–4 dalyse. Taip pat, siekiant teisinio aiškumo, siūlytina patikslinti Įstatymo projekto 5 straipsnio 3

dalį, numatant, kad asmens vardas ir pavardė, įrašyti iki šio įstatymo įsigaliojimo išduotuose Lietuvos Respublikos asmens tapatybę patvirtinančiuose ir kituose dokumentuose, šio asmens prašymu rašomi šio įstatymo ir Vyriausybės patvirtintų Asmens vardo ir pavardės rašymo asmens tapatybę patvirtinančiuose ir kituose dokumentuose taisyklių nustatyta tvarka.

2.9. Papildyti Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo 6 straipsnio 6 dalį nurodant, kad asmens vardas ir pavardė rašomi Lietuvos Respublikos vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo nustatyta tvarka.

2.10. Siūlytina Įstatymo projekto 5 straipsnyje nustatyti, kad įstatymas įsigalioja 2021 m. rugsėjo 1 d., o įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai priimami iki 2021 m. rugpjūčio 31 d.

2.11. Tobulinti Įstatymo projektu nustatomą teisinį reguliavimą atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2017 m. balandžio 18 d. Įstatymo projektui pateiktos išvados 9, 13 ir 24 punktų pastabas.

2.12. Konstitucinis Teismas 2014 m. vasario 27 d. sprendime „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarimo kai kurių nuostatų išaiškinimo“ išaiškino, kad „laikantis iš Konstitucijos, *inter alia* jos 14 straipsnio, kylančių reikalavimų gali būti įstatymu nustatytos ir kitokios asmens vardo ir pavardės rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase taisyklės nei nustatytosios Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. sausio 31 d. nutarimo „Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase“ 2 punkte, kai jas keisti siūlo pagal Lietuvos Respublikos įstatymus iš profesionalių kalbininkų – lietuvių kalbos specialistų (o tiek, kiek leidžia įstatymai, – ir kitų lingvistikos šakų atstovų) sudaryta valstybės institucija, turinti įgaliojimus rūpintis valstybinės kalbos saugojimu“. Tokios valstybės institucijos pozicija dėl Įstatymo projekto yra pateikta Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) 2017 m. gegužės 23 d. rašte Nr. S1-252 (1.7) (toliau – Raštas), kuriame iš esmės numatomam teisiniam reguliavimui pritariama ir siūloma jį tobulinti. Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo išaiškinimą ir į tai, kad šio nutarimo 2.2 ir 2.5 papunkčiuose siūloma papildyti Įstatymo projektą ir kitomis bendrosios taisyklės – Lietuvos Respublikos piliečių vardus ir pavardes asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose rašyti lietuviškais rašmenimis – išimtimis, kurios nėra paminėtos VLKK Rašte, atkreiptinas Seimo dėmesys į tai, kad jei būtų nuspręsta pritarti šioms išimtims, turėtų būti gauta VLKK išvada (pritarimas). Kaip nurodyta minėtame Konstitucinio Teismo sprendime, Seimas, „vadovaudamasis konstituciniu atsakingo valdymo principu, turi gautas oficialias išvadas, *inter alia* VLKK oficialią išvadą, išdėstytą poziciją (siūlymus), tinkamai įvertinti.“

3. Nepritarti šiems Lietuvos Respublikos Seimo nario Mindaugo Puidoko 2017 m. birželio 19 d. pasiūlymams (toliau – Seimo nario pasiūlymas):

3.1. Seimo nario pasiūlymui Įstatymo projekto 3 straipsnį papildyti 3 dalimi, nustatančia, kad užsieniečių, įskaitant tuos, kurie dėl objektyvių priežasčių neturi dokumento šaltinio ir negali jo pateikti, vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikoje išduodamuose dokumentuose taisyklės

nustato Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Valstybinės lietuvių kalbos komisijos įstatymo 3 straipsnyje nustatytus jai keliamus uždavinius, manytina, kad Vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymą įgyvendinančių teisės aktų rengimas nepriklauso Valstybinės lietuvių kalbos komisijos kompetencijai.

3.2. Seimo nario pasiūlymui atsisakyti Įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalies. Pabrėžtina, kad Įstatymo projektas nustato tik *pagrindinius* vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose reikalavimus, todėl kartu Įstatymo projekto rengėjai siūlo pavesti Vyriausybei nustatyti asmens vardo ir pavardės rašymo tvarką Vardų ir pavardžių rašymo taisyklėse. Seimo nario pasiūlymas atsisakyti 4 straipsnio 5 dalies išsamiau nepagrindžiamas, tik paminima, kad Įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalies siūloma atsisakyti atsižvelgiant į Įstatymo projekto 5 straipsnį, nors Įstatymo projekto 5 straipsnio 3 dalis Vardų ir pavardžių rašymo taisyklės mini tik tiek, kiek jos turi reglamentuoti jau išduotuose dokumentuose įrašytų asmenvardžių rašymą pagal Įstatymo nuostatas. Šios taisyklės būtų reikalingos ir pirmą kartą sudarant bei išduodant dokumentus.

3.3. Seimo nario pasiūlymams dėl Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalies, 2 straipsnio 3 dalies, 3 straipsnio 1 dalies, atsižvelgiant į šio nutarimo 2.1, 2.3, 2.4 papunkčiuose pateiktus pasiūlymus ir nurodytus argumentus.

3.4. Kitiems šiame nutarime nepaminėtiems Seimo nario pasiūlymams pritarti tiek, kiek jie dera su šio nutarimo 2 punkte pateiktais pasiūlymais.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras